

L. NEWTON HAYES

SHENLONG

CHIŃSKI SMOK

(1923)

O POCHODZENIU I RODZAJACH SMOKÓW,
CHIŃSKICH WIERZENIACH I TRADYCJI
SILNIEJSZEJ NIŻ CZAS.

L. Newton Hayes

SHEN LONG. CHIŃSKI SMOK

Wydanie trzecie, Commercial Press, Szanghaj, Chiny, 1923.

Pierwsze wydanie polskie:

Wydawnictwo Horyzont Idei, Damian Tarkowski, Polskie Wydawnictwa Niezależne, Toruń 2023 r.

www.hoid.pl www.sklep.hoid.pl

Facebook.com/HORYZONTIDEI

E-mail: kontakt@hoid.pl

Grafika smoka na okładce: **Nyo**

ISBN: 978-83-65185-70-9

© Damian Tarkowski, Wydawnictwo Horyzont Idei, Polskie Wydawnictwa Niezależne, Toruń 2023 r.

II. JAK NARODZIŁA SIĘ IDEA SMOKA

Rozbudowana koncepcja smoka, którą znajdujemy dzisiaj w chińskiej sztuce i literaturze, bez wątpienia bardzo różni się od tego, co leżało u podstaw koncepcji idei smoka. Legendarny wąż morski, aligator, salamandra i dusiciel boa, każdy z nich był uważany za prototyp tego unikalnego stworzenia. Jest o wiele bardziej prawdopodobne, jednakże, że jakiś przedpotopowy saurianin był prawdziwym źródłem, z którego wyrosła idea smoka. U zarania dziejów, jakiś wczesny przedstawiciel rasy ludzkiej mógł spotkać się z jednym z tych monstrualnych stworzeń, które, jak mówią paleontolodzy, w pewnym okresie swego rozwoju równie dobrze czuły się na lądzie, jak i w morzu, a z powodu jego gigantycznych rozmiarów i cudownych mocy przypisał mu nadprzyrodzone pochodzenie. W późniejszych wiekach, nawet odkopany szkielet jednego z tych potworów mógł wystarczyć, aby doprowadzić do powstania tej historii. Jeśli ta teoria jest poprawna, łatwo zrozumieć, jak w ciągu kolejnych wieków wiara ta mogła wzrastać i jak przesady i rozmaite wydarzenia miały swój wkład w utkaniu z wydarzeń przedhistorycznych, związanych z pierwotną wersją tego potwora z dawnych dziejów, cudownego stworzenia dnia dzisiejszego.

Według teorii przedstawionej powyżej, uważam, że najbardziej prawdopodobnym prototypem smoka jest Brontozaur z ery mezozoicznej, chociaż obecna koncepcja smoka mogła łatwo wywodzić się od innych prehistorycznych zwierząt, takich jak Plezjozaur z tego samego okresu lub Iguanodon z ery kenozoicznej. Szkielety tych olbrzymów z rodziny

sauryjskiej i zdjęcia zrekonstruowanych zwierząt wskazują na ich uderzające podobieństwo do pełnych wdzięku stworzeń, które dominują w sztuce Chin.

Pierwsze pojawienie się prawdziwego smoka, według zapisów tego, co uważane jest za autentyczną chińską historię, miało miejsce jakieś czterdzieści sześć wieków temu podczas panowania Huanga Di (Huang Di – legendarny władca i protoplasta Chińczyków, panował w latach 2697–2597 p.n.e. lub 2674–2575 p.n.e.), zwanego Żółtym Cesarzem. Dowiadujemy się, że po tym jak ta osobistość panowała sto i jedenaście lat, pojawił się duży smok i zabrał go do nieba na swoim grzbiecie. Od tego dnia smoki były widziane w każdej dynastii i przez setki świadków, jak wielokrotnie potwierdza to chińska historia. Pojawienia się smoka były uważane za pomyślnie i dobrze wróżyły sprawom państwa. Na poparcie tego przekonania, interesujące jest zauważyć, że kiedy zmarły prezydent Yuan Shikai próbował uczynić siebie cesarzem, jego przyjaciele podjęli co najmniej jedną próbę odkopania tego, co miało być kośćmi smoka. Zrobiono to po to, by jego przesądni rodacy mogli poczuć, że jego pragnienie przywrócenia cesarstwa było zgodne z prawem niebios.

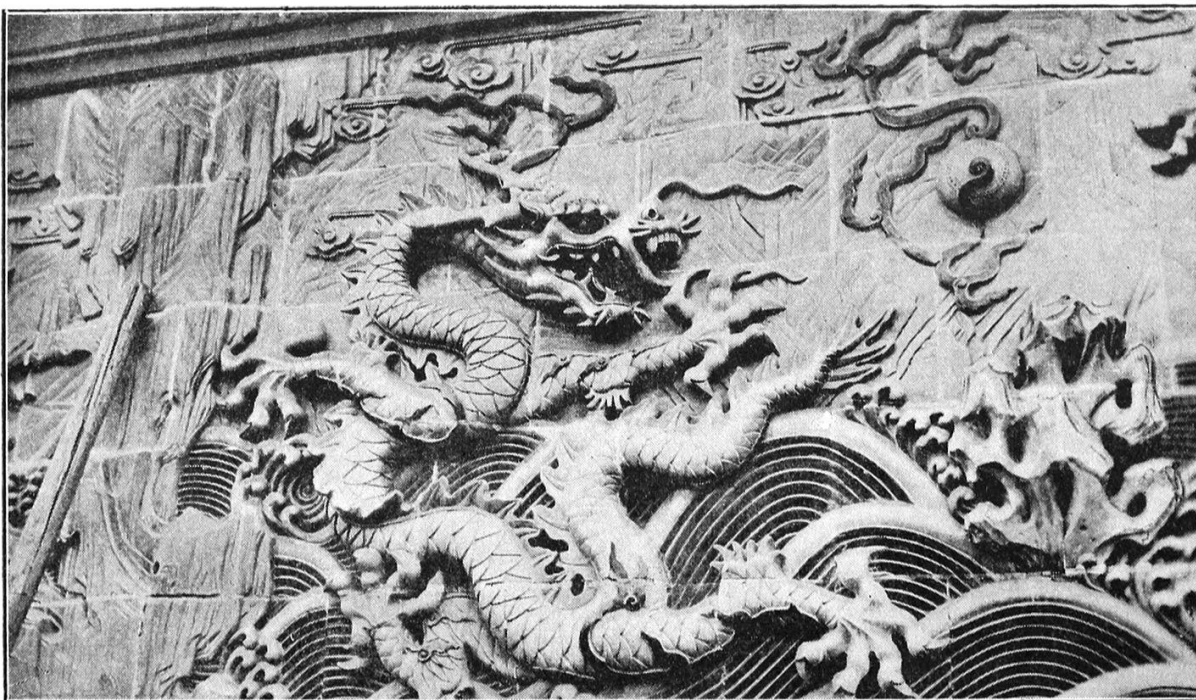
Przez całe wieki powszechny był zwyczaj, zgodnie z którym każdy, kto widział smoka, albo sam, albo przez władze prefektury, w której mieszkał, natychmiast zawiadamiał o tym fakcie cesarza. We wczesnych czasach historia często liczona była od pojawienia się konkretnego smoka.

Popularna bajka mówi, że Yü Wang był w stanie zakończyć wielką powódź w 2297 r. p.n.e. tylko dzięki temu, że udało mu się schwycić smoka, który miał być odpowiedzialny za potop. Zwierzę zostało zakute w ciężkie łańcuchy i uwięzione, po czym powódź ustąpiła. Od tego czasu wszystkie smoki, jak podaje legenda, drżą na wspomnienie jedyne go człowieka, który kiedykolwiek pokonał ich gatunek.

Smocze schody

W większości konfucjańskich i cesarskich świątyń, środek ścieżki, która prowadzi od wejścia do świątyni do świętego sanktuarium, jest znany jako droga ducha. Tam, gdzie ta droga prowadzi w górę schodów, zwykle znajdują się nie stopnie, lecz duży pochylony kamień, na którym wyrzeźbiony jest jeden lub więcej smoków. W godzinie adoracji duch tego, który jest wielbiony, podróżuje, jak się nam mówi, po tej trasie. Smoczy monolit pokazany na tym zdjęciu prowadzi do najmniejszego, centralnego z trzech ołtarzy w Świątyni Nieba w Pekinie.

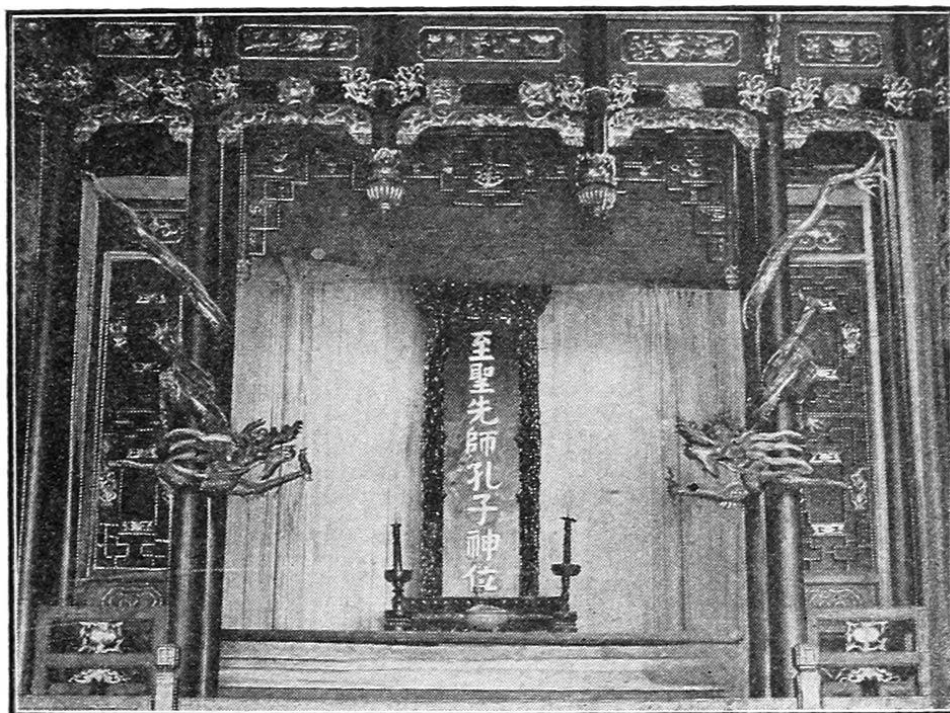
Cesarski smok

To żywe stworzenie, symbolizujące władzę cesarską, zdobi jedną ze ścian na terenie pałacu w Pekinie. Tutaj, jak w większości przedstawień, smok jest ukazany z tęsknotą wpatrując się w płonące słońce. Pragnie on, jak nam przekazano, nie tyle zawładnąć tym niebiańskim ciałem, co poznać sekret jego blasku, tak by mógł dodać go do swej własnej chwały.

III. ODMIANY SMOKÓW

Dla większości ludzi słowo „smok” oznacza tylko jedno stworzenie. W Chinach jednak jest co najmniej osiem gatunków zwierząt, które noszą tę nazwę. Są to Long Wang, Shen Long, Li Long, Xiao Long, Ying Long, Xiu Long, Tsao Long i Tu Long. Wszystkie one należą do gatunku smoka (Long), ale każdy z nich ma jedną lub więcej cech, które odróżniają go od innych. Na przykład, Li Long, nazywany również Chih Longiem, jest jedynym gatunkiem, który posiada skrzydła. Spośród tych wszystkich gatunków, to Shen Long, będzie tym, któremu przyjrzymy się najdokładniej, ponieważ spośród ośmiu chińskich odmian smoka, ta jest najbardziej znana. Pozostałe mogą być streszczone jednym słowem. Dr Williams, w swoim „Państwie Środka”, wspomina o ich trzech odmianach i mówi, że są to odpowiednio smoki nieba, morza i bagien. Jednakże wydaje się, że Chińczycy w ogóle nie stosują takiej klasyfikacji. Uważają oni raczej, że jeden gatunek, Shen Long, działa we wszystkich tych trzech sferach i kontroluje je. Większość innych odmian to pomniejsze stworzenia, które są praktycznie nieznane i nie mają większego znaczenia dla tego opracowania. Jedynym wyjątkiem od tej reguły jest Long Wang, lub smoczy król. Ten gatunek różni się od innych tym, że jego członkowie posiadają głowę smoka umieszczoną na ludzkim ciele. Przez niektórych ten smok jest uważany za odpowiednik Neptuna z rzymskiej mitologii. Każdy ocean ma swojego smoczego króla. Reprezentanci tego gatunku różnią się od tych, którymi jesteśmy najbardziej zainteresowani tym, że smoczy królowie rzadko się starzeją i nigdy nie umierają. Wszystkie pozostałe odmiany są drugorzędne i praktycznie nigdy nie pojawiają się w żadnej formie sztuki. Są one tylko sporadycznie wspominane w chińskiej literaturze. Ten tekst będzie zatem sprowadzał się do opisu Shen Longa, lub

duchowego smoka, prawdziwego smoka, który trzymał Chiny w pieczęci swej mocy od czasów Yao i Shun.

Tablica Konfucjańska

Ta tablica pokryta czerwoną laką, z ośmioma złotymi znakami, stoi w sanktuarium Prowincjonalnej Świątyni Zhejiang w Hangzhou. Jej inskrypcję można przetłumaczyć następująco, „Święta Tablica Naszego Czcigodnego Nauczyciela Konfucjusza”. Tablica ma około cztery stopy wysokości i jedną stopę szerokości. Dziewięć smoków bawi się w chowanego w ramie, która graniczy z krawędzią napisu. Dwa wielkie smoki otaczają smukłe filary. Służą one jako strażnicy honoru. Oba stworzenia symbolizują te dwa smoki, które, jak mówi historia, okrążały dom Konfucjusza, gdy mędrzec przyszedł na świat. Podobne tablice znajdują się we wszystkich świątyniach konfucjańskich w całych Chinach.

„Smocze Wrota”

Przed głównym wejściem do Sali Egzaminacyjnej w Nankinie, gdzie zdobywano tytuł Magistra – Mistrza, stała długa „ściana ducha”. Na froncie tej struktury namalowana była smocza brama, pod którą znajdował się karp przemieniający się w smoka. Licencjat w dziedzinie sztuki, zgodnie z chińskim starożytnym systemem edukacji, po osiągnięciu tytułu Magistra – Mistrza, otrzymywał od swoich przyjaciół gratulacje, jako ten, który przeszedł przez „Smoczą Bramę”. Symbolika była taka, że licencjатовi było tak trudno zostać Magistrem, jak dla karpiowi przemienić się w smoka.

Wszystkie prawdziwe smoki są dwójakiego rodzaju: dzielą się albo na te, które są takie z urodzenia i te, które stają się smokami przez przemianę z ryb z gatunku karp. Przemiana odbywa się przez skakanie w górę wód pewnej katarakty na zachodnim górskim strumieniu. Duża liczba karp raz do roku, jak się dowiadujemy, płynie do tego wodospadu, znanego jako „Brama Smoka”. Tutaj pod kataraktą miotają się, skacząc i wyskakując z wirujących wód, a kilku z nich udaje się przedostać ponad wodospadem do wyższych wód. Te, które w tym wysiłku odnoszą sukces, stają się smokami. Po tym jak

historia o tym dziwnym zdarzeniu stała się znana opinii publicznej, została włączona do życia ludzi w formie popularnego powiedzenia, a uczeni, którym udało się zdać wielkie, odbywające się co trzy lata egzaminy pisemne, mówili, że „przeszli przez Smoczą Bramę”. Użycie tego porównania niewątpliwie miało na celu zilustrowanie trudności w zdawaniu egzaminów, ponieważ sugerowało, że zdanie tych egzaminów było dla człowieka tak trudne, jak dla karpia trudne jest przeskoczenie wodospadu. Ta parabola, pokazuje także taki pozytywny wniosek, że tak jak karp, zwykła ryba, może stać się potężnym smokiem, tak samo jak przez swój najwyższy wysiłek uczony może stać się mistrzem swej dziedziny, co stawia bardzo wysoko wartość skali tej przemiany.

Jeden ze starożytnych autorytetów mówi nam, że istnieje rodzaj tych wielkich gadów, znany jako „leniwe smoki”. Nie lubią one się wysilać w zadaniu kierowania chmurami, które niosą deszcz nad powierzchnią ziemi. Czasami zmniejszają swoje rozmiary, zlatują na powierzchnię ziemi i ukrywają się w drzewach, pod dachami domów, a nawet w ubraniach niczego niespodziewających się ludzi. Bóg gromów, dowiedziawszy się o ich dezercji ze stanowisk służbowych, wysyła swoich posłańców na poszukiwania, a kiedy odkryje ich położenie, zabija ich piorunami podczas burzy elektrycznej, na wzór Zeusa. Wyjaśnia to niejednemu nieświadomemu człowiekowi powody częstych utrat życia i mienia podczas burz. Epitetem, który w niektórych częściach kraju często służy określeniu leniwych ludzi, jest „Lan Long” – czyli „leniwy smok”.

Smoczy Kamień

W mieście Kaifeng, w prowincji Honan, pierwszej stolicy cesarzy z dynastii Song, znajduje się święty budynek znany jako „Pomieszczenie Smoka”. Wewnątrz tej konstrukcji, która stoi na wzniesieniu wysoko ponad większością budynków w mieście, znajduje się duży bazaltowy kamień znany jako „Smoczy Tron”. Jest on wycięty w formie sześcianu o około sześciu stopach długości w każdym wymiarze i spoczywa do dziś pod kapliczką Perłowego Cesarza (legendarny drugi władca mitycznego Wielkiego Cesarstwa Świtu). Dziewięćset lat temu cesarze Song bez wątpienia umieszczali swoje lakierowane trony na jego górnej powierzchni. W celu ochrony przed wandalami, historyczny kamień jest teraz umieszczony wewnątrz drewnianych ścian, które tworzą wokół niego pomieszczenie przypominające grotę. Czternaście smoków w głębokim reliefie otacza zewnętrzną krawędź: pięć z przodu i z tyłu oraz dwa na obu końcach. Odwiedzający muszą używać świec, by w ogóle cokolwiek zobaczyć w atramentowej ciemności. Ciasność pomieszczeń sprawia, że nie można robić w nich zdjęć.

Ten rysunek artysty z Kaifengu został wykonany przy największych trudnościach i jest prawdopodobnie pierwszą reprodukcją, jakiej kiedykolwiek próbowano dokonać.

Dachówka okapowa ze smokiem

Ta płytką w kształcie półksiężyca spadła z dachu jednej z cesarskich świątyń w Pekinie. Wykonana jest z mocno glazurowanej porcelany, ma dziesięć cali średnicy i pięć cali wysokości. Jej wiek szacuje się na około dwieście lat.

SHEN LONG: CHIŃSKI SMOK

II. JAK NARODZIŁA SIĘ IDEA SMOKA	2
III. ODMIANY SMOKÓW	6